

Abstract. Melnykova O. M. *The formation and development of public preschool education in Ukraine (90s of XIX – early XX century.)*

Introduction. Relevance of the research conditioned by objective demand in a detailed study, evaluation, creative understanding of the modern theoretical and methodological achievements of national educational thoughts; insufficient elaboration of historical and pedagogical science ideas in Ukraine; necessity of studying and creative using of the national educational experience in terms of socio-cultural transformations in modern Ukraine.

Purpose. To reveal the features of formation and development of public preschool education in Ukraine during the 90s of XIX – early XX century.

Methods: theoretical, historical and logical; personalistic and biographical; problem-genetic; axiological

Results. The article reveals peculiarities of formation and development of public preschool education in Ukraine during the 90s of XIX - early XX century. It is also deals with the views of Ukrainian educators of the appointed period concerning the resolving of the problem.

It was proved that the lack of public support hampered the development of public preschool education, but thanks to the activity of prominent figures (S. Rusova and N. Lubenets) was started training for pre-school teachers in educational institutions.

It was found that the theoretical principles developed by teachers played an important role in the development of public preschool education in Ukraine, and outlined the prospects for its development.

Conclusion. Was also determined that the pedagogical features of this period were: the intensive development of educational thought in theoretical and methodological aspects of preschool education; preschool education isolation in a separate area of pedagogical knowledge; promotion of ideas of public preschool education through the teaching printing; practical activities of outstanding teachers of Ukraine; organization of teacher training for pre-school teachers with the help of special courses in educational institutions.

Key words: public preschool education; public education; education; national kindergarten; preschool age; S. Rusova; N. Lubenets.

Одержано редакцією 03.11.2016
Прийнято до публікації 11.11.2016

УДК 378.01

ОПАЛЮК Тетяна Леонідівна

кандидат педагогічних наук, асистент
кафедри соціальної педагогіки і соціальної
роботи, Кам'янець-Подільський національний
університет імені Івана Огієнка, Україна

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РЕФЛЕКСІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Анотація. Проаналізовано проблему підготовки висококваліфікованого майбутнього вчителя в системі вищої педагогічної освіти, а також дотичні проблеми, що пов'язані з забезпеченням його здатності виявляти себе як сформовану соціально зрілу особистість. Доведено, що такий фахівець спроможний виконувати свої функціональні обов'язки не лише як педагог-предметник, але й здійснювати рефлексію контраверсійних соціальних процесів, які відбуваються у країні й світі.

Ключові слова: компетентність; професійна компетентність; освітній процес; рефлексія; соціальна рефлексія; контраверсійні процеси; вища педагогічна освіта; майбутній учитель.

Постановка проблеми. Нині як ніколи актуалізується проблема підготовки висококваліфікованого майбутнього вчителя в системі вищої педагогічної освіти, а

також дотичні проблеми, що пов'язані з забезпеченням його здатності виявляти себе як сформовану соціально зрілу особистість, яка є спроможною виконувати свої функціональні обов'язки не лише як педагог-предметник, але й здійснювати рефлексію контраверсійних соціальних процесів, що відбуваються в Україні та світі. Саме цим пояснюється потреба формування компетентності соціальної рефлексії студента вищого педагогічного навчального закладу, яка би визначала його здатність і готовність розв'язувати розмаїття комплексних і суперечливих соціально забарвлених ситуацій, що можуть часто спостерігатися як у ході освітнього процесу, так і в позашкільній практиці спілкування вчителя з учнями.

Важливо також звернути належну увагу на факт того, що українська освітня система в умовах реалізації інтенсивних євроінтеграційних процесів перетворюється на дійсно відкрити щодо зовнішніх впливів, котрі спонукають майбутніх фахівців до свідомого професійно-педагогічного самовдосконалення, саморозвитку і самореалізації як гарантії майбутньої конкурентоспроможності на ринку освітніх послуг.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Звертаючись до наукових досліджень, що унаочнюють коло проблем, які пов'язані з формуванням компетентностей студентів в умовах вищого педагогічного навчального закладу, виокремлюємо такі напрями, які можуть виявитися важливими в контексті здійснюваного дослідження дидактичних механізмів компетентності соціальної рефлексії майбутнього вчителя, а саме:

- по-перше, в освітньо-філософській площині певний інтерес становлять роботи, у яких прямо чи опосередковано вивчаються ціннісні пріоритети фахової підготовки майбутніх фахівців (йдеться про наукові праці В. Белікова, Л. Буєвої, Б. Гершунського, С. Гессена, О. Жорнової, С. Зіміна, Ю. Зінковського, І. Зязюна, М. Кагана, К. Корсака, В. Лозової, В. Лугового, В. Шадрікова);
- по-друге, маємо спиратися на різноаспектний досвід вивчення специфіки організації та здійснення навчального процесу в вищій школі (у тому числі, й вищій педагогічній школі, за урахування контраверсійних особливостей), що висвітлено в науковому доробку О. Абдуллої, А. Алексюка, Л. Артемової, С. Архангельського, Я. Болюбаша, В. Бондаря, Н. Бордовської, В. Буряка, С. Вишнякової, С. Вітвіцької, В. Євдокімова, М. Євтуха, Н. Кузьміної, З. Курлянд, О. Малихіна, М. Полякова, І. Прокопенка, В. Чайки, М. Фіцули та багатьох інших;
- по-третє, доцільно не залишити поза увагою напрацювання в історико-педагогічній та психолого-педагогічній царинах щодо становлення й розвитку вищої освіти, також навчально-виховних парадигм вищої школи, що можна знайти в роботах І. Беха, А. Бойко, Н. Карлова, Г. Корнетова, О. Сухомлинської, Т. Ромм, М. Ярмаченка.

Звернення багатьох учених до ретельного системного і константного аналізу проблем компетентності в сучасних умовах розвитку вищої освіти пов'язане, перш за все, з якісними змінами, широкомасштабними технологічними інноваціями, що відбуваються в суспільстві, економіці, промисловості. Якщо кілька десятиліть тому людина мала можливість використовувати певний набір знань, умінь, навичок протягом декількох десятиліть майже без змін, то бурхливий науковий розвиток, проникнення інформаційно-комунікаційних технологій у всі сфери людської діяльності, міграційні процеси вимагають формування у студента вищого педагогічного навчального закладу не лише набору знань, що складають фахову основу спеціальності, а й формування професійно значущих якостей і здатностей особистості.

Перелічені наукові роботи дають змогу конкретизувати простір дослідницьких зусиль і визначити, що сприятлива основа для формування компетентності соціальної рефлексії майбутніх учителів може бути створена саме у процесі навчання гуманітарних дисциплін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Аналіз практичної роботи вищих навчальних закладів і узагальнення власного досвіду викладання

вможливають виявлення певних суперечностей, що існують і певним чином можуть бути усунені за результатами проєктованого наукового вивчення досліджуваної проблеми:

- між потребою ліквідації сталих стереотипів щодо змісту і сутності фахової підготовки студентів вищих педагогічних навчальних закладів та існуючою лакуною в використанні нових показників якості цієї підготовки;
- між об'єктивним процесом залучення української освітньої системи до загальноєвропейських стандартів і норм здійснення освітньої діяльності у вищих навчальних закладах із переважанням різноманітних форм і видів студентської соціальної роботи та традиційною організацією навчальної діяльності з масовим використанням відокремлених від соціальних проблем навчальних ситуацій у вітчизняному освітньому просторі;
- між об'єктивною вимогою формування студента – носія різноманітних компетентностей, чільне місце серед яких займає компетентність соціальної рефлексії, – та доміантним орієнтиром вищої педагогічної школи на абстрактного середнього студента, стихійно сформульованими підходами до формування студентських компетентностей і їх складників.

Мета статті: на основі комплексного цілісного теоретичного аналізу досвіду вивчення актуальних проблем вищої педагогічної школи на етапі активного оновлення пріоритетних векторів її розвитку в межах реалізації компетентісно орієнтованої парадигми оновлення системи вищої освіти в Україні в цілому довести доцільність здійснення дослідження проблеми формування соціальної рефлексії майбутніх учителів на теоретико-методологічному рівні.

Виклад основного матеріалу. Одним із пріоритетних стратегічних завдань, які постають перед сучасною педагогічною освітою, є розвиток творчих здібностей і саморозвиток особистості майбутнього вчителя, який здатний не лише реалізовувати існуючі педагогічні й соціальні технології, але й виходити за межі нормативної діяльності, підходити нестандартно, гнучко до вирішення професійних завдань, розробляти й упроваджувати педагогічні інновації. Головною умовою такого розвитку є здатність працювати самостійно, яка має сформуватися в молоді під час навчання [1].

О. Малихін зазначає, що освітній процес у вищому педагогічному навчальному закладі також відрізняється від відповідних процесів у інших закладах вищої освіти. У першу чергу, це зумовлено тим, що особистість студента вищого педагогічного навчального закладу – це особистість майбутнього вчителя, людини, яка протягом усієї своєї подальшої професійної діяльності буде мати безпосередній зв'язок зі сферою освіти, власне навчальним процесом, буде самостійно й безперервно поповнювати власний багаж знань і спонукатиме до подібної активної діяльності своїх учнів.

Вище визначені положення доводять доцільність: звернення до особистості студента як суб'єкта організації самостійної навчальної діяльності в умовах вищого педагогічного навчального закладу; визначення й формування тих якостей особистості студента, які мають бути йому притаманні; вимог, що висуваються до студентів задля ефективної організації й реалізації самостійної навчальної діяльності [1].

А. Хуторської вважає, що «компетентність» означає набуття, володіння людиною відповідною компетенцією, яке включає його особисте ставлення до неї та предмета діяльності. У свою чергу, «компетенція» включає сукупність взаємопов'язаних якостей особистості (знань, умінь, навичок, способів діяльності), які стосуються певного кола предметів і процесів, що необхідні для якісної продуктивної діяльності стосовно них [2].

Загалом компетентність – це характеристика, що дається людині внаслідок оцінювання ефективності/результативності її дій, що спрямовані на розв'язання певного кола значущих для певного співтовариства завдань/проблем. Не слід протиставляти компетентність знанням чи вмінням і навичкам. Поняття компетентності є ширшим за знання, уміння й навички, оскільки містить їх у собі [3, с. 16].

Поняття «професійна компетентність» у сучасних дослідженнях розглядається як інтегрована характеристика професіоналізму, що поєднує в собі особистісно-

діяльнісні структури. Структура і зміст професійної компетентності багато в чому визначається специфікою професійної діяльності, що виконується, та належністю до певних типів професій [4, с. 177].

У структурі професійної компетентності вчителя А. Маркова виділяє чотири блоки: «професійні (об'єктивно необхідні) психологічні і педагогічні знання; професійні (об'єктивно необхідні) педагогічні вміння; професійні психологічні позиції, установки вчителя, які від нього вимагає професія; особистісні особливості, що забезпечують оволодіння вчителем професійними знаннями й уміннями». Пізніше А. Маркова вже виділяє спеціальні, соціальні, особистісні та індивідуальні види професійної компетентності [8, с. 34–35].

А. Деркач і В. Зазакін у структурі професійної компетентності виділяють кілька змістових характеристик: гностична або когнітивна, що в підготовці сучасного вчителя відображає наявність необхідних професійних знань, обсяг і рівень яких є головною характеристикою компетентності; регулятивна, яка дає змогу використовувати наявні професійні знання для розв'язання професійних завдань та включає проєктувальний і конструктивний складники, що виявляються в умінні прогнозувати й ухвалювати ефективні рішення; статусна для рефлексії – дає право за рахунок визнання авторитетності діяти належним чином; нормативна – розкриває коло повноважень, сферу професійного застосування; комунікативна – оскільки поповнення знань або практична діяльність завжди здійснюються у процесі спілкування або взаємодій [9, с. 40].

Рефлексивна компетентність, за визначенням С. Степанова, являє собою професійну якість особистості, що дає змогу найбільш ефективно й адекватно здійснювати рефлексивні процеси, реалізацію рефлексивної здібності, що забезпечує розвиток і саморозвиток, сприяє активації творчого підходу до професійної діяльності, досягненню її максимальної ефективності й результативності [5]. Сутність рефлексивної компетентності суб'єкта визначається як «володіння тими чи тими знаннями й уміннями, що адекватні діяльності, яка здійснюється» [5, с. 267].

Структурно-змістовий аналіз рефлексивної компетентності, що проведений на основі робіт О. Анісімова, В. Метаєвої, І. Семенова, С. Степанова, А. Хуторського та ін., дає нам змогу виділити певні, на наше переконання, необхідні й достатні теоретичні передумови проєктування рефлексивної компетентності як складника компетентності соціальної рефлексії. Спробуємо їх узагальнити.

1. Рефлексивна компетентність є метакомпетентністю [6], що виступає одним із ключових чинників особистісного і професійного розвитку в різних сферах людської діяльності. Її метакомпетентнісний характер виражається в тому, що рефлексивна компетентність сприяє ефективному розвитку всіх інших видів компетентності, а тому її розвиток відіграє важливу роль в освітньому процесі будь-якого рівня складності.

2. Під рефлексивною компетентністю особистості слід розуміти засвоєну суб'єктом у результаті досвіду рефлексивної діяльності сукупність особистісних якостей, що забезпечують продуктивну рефлексію. Рефлексивна компетентність обумовлена наявним у суб'єкта досвідом рефлексивної діяльності.

3. Визначення рефлексивної компетентності особистості видається можливим завдяки виявленню здатності суб'єкта до рефлексивних дій. У цьому контексті під «здібністю до рефлексивних дій» (здібність до рефлексії) розуміємо інтегровану характеристику, яка відобразатиме деякий рівень сформованості в суб'єкта сукупності основних компонентів рефлексивної компетентності: ціннісно-сміслових орієнтацій у сфері самовизначення особистості; знань рефлектуючого суб'єкта про себе як особистість, яка розвивається, про рефлексію як психологічний процес, про предмет рефлексії; умінь і навичок рефлексивної діяльності.

4. Спираючись на основні положення, що представлені в дослідженні С. Степанова [5], зміст рефлексивної компетентності розкриваємо в комплексі рефлексивно-особистісних, рефлексивно-інтелектуальних, рефлексивно-кооперативних і

рефлексивно-комунікативних компетенцій: рефлексивно-особистісні компетенції орієнтують рефлектуючого суб'єкта на постійний особистісний саморозвиток; рефлексивно-інтелектуальні компетенції пов'язані з саморозвитком пізнавальних процесів та індивідуальної діяльності; рефлексивно-кооперативні компетенції забезпечують продуктивне партнерство в спільній діяльності; рефлексивно-комунікативні компетенції визначають ефективність міжособистісних і внутрішньо-особистісних комунікацій.

5. У цілісній структурі рефлексивної компетентності зазначені компетенції виступають основними компонентами, їх сукупність і характер зв'язків між ними визначають рівень сформованості та особливості процесу розвитку рефлексивної компетентності суб'єкта.

«Педагогічна рефлексія», за визначенням А. Бізяєвої, являє собою «процес уявного (попереднього чи ретроспективного) аналізу будь-якої професійної проблеми, у результаті котрого виникають особистісно забарвлене осмислення сутності проблеми та нові перспективи її розв'язання» [7, с. 62].

Є. Ковшов [10], яким присвячено проблемі філософської інтерпретації феномена соціальної рефлексії докторську дисертацію, пропонує таке визначення: «соціальна рефлексія являє собою спосіб усвідомлення дії міжособистісних (у тому числі міжгрупових) соціокультурних механізмів будь-якої доцільної діяльності. На відміну від пізнавальної, їй притаманне домінування аксіологічного аспекту над гносеологічним, яке виражається в усвідомленні мотивів і цілей суб'єктами соціальної діяльності». У процесі аналізу сутності соціальної рефлексії потрібно враховувати кілька суттєвих моментів. По-перше, соціальна рефлексія має чітку спрямованість на систему соціальної взаємодії (як міжособистісної, так і міжгрупової). По-друге, вона орієнтована на переважно ціннісно-цільовий аспект будь-якої діяльності, оскільки виявляє значення останньої для особистості й соціуму. Далі Є. Ковшов зазначає, що прагнення до гармонійного поєднання форм і функцій соціальної рефлексії у свідомості суб'єкта характеризує її універсальне динамічне значення в реалізації закону зростання ролі культури в житті суспільства. «Головною ознакою, що відрізняє дію рефлексії в повсякденній та ідеологічній свідомості, виступає здоровий глузд, який, будучи інтегратором соціального досвіду, протистоїть впливу недостатньо обґрунтованих наукових, релігійних і філософських концепцій» [10]. Типи соціальної рефлексії обумовлені складною структурою свідомості й можуть бути систематизовані за такими критеріями: за характером відношення до змісту рефлексуючої свідомості: дескриптивна, що описує зміст свідомості, і прескриптивна, що має імперативний характер повинності, що задає певні нормативні цілі; за спрямованістю на аналіз власного змісту соціальної системи або на визначення змісту і характеру відносин з іншими системами визначається внутрішня й зовнішня форми рефлексії; за спрямованістю на оцінювання минулого (рефлексія розуміння) або на ідеальну побудову майбутнього стану системи (рефлексія проектування); за предметом аналізу компонентів структури діяльності: на функціональний, системний і процесуальний види рефлексії [10, с. 15–16].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, на основі комплексного цілісного теоретичного аналізу досвіду вивчення актуальних проблем вищої педагогічної школи на етапі активного оновлення пріоритетних векторів її розвитку в межах реалізації компетентнісно орієнтованої парадигми оновлення системи вищої освіти в Україні в цілому доведено доцільність здійснення дослідження проблеми формування соціальної рефлексії майбутніх учителів на теоретико-методологічному рівні, а саме: рефлексивна компетентність є метакомпетентністю; рефлексивна компетентність обумовлена наявним у суб'єкта досвідом рефлексивної діяльності; визначення рефлексивної компетентності особистості видається можливим за виявлення здатності суб'єкта до рефлексивних дій.

Перспективним напрямом подальших науково-педагогічних досліджень у контексті презентованої проблеми є розроблення структури компетентності соціальної рефлексії майбутнього вчителя та моделювання процесу її формування.

Список використаної літератури

1. Малихін О. В. Організація самостійної навчальної діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів: теоретико-методологічний аспект : монографія / Олександр Володимирович Малихін. – Кривий Ріг : Видавничий дім, 2009. – 307 с.
2. Хуторской А. В. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А. В. Хуторской // Народное образование. – 2003 – № 2. – С. 58–64.
3. Іванов Д. А. Компетентнісний підхід в освіті. Проблеми, поняття, інструментарій / Д. А. Іванов, К. Г. Митрофанов, О. В. Соколова // Зарубіжна література в школі. – 2006. – № 23. – С. 16–28.
4. Раскалинос В. Рефлексивна компетентність як складова професійної характеристики майбутнього фахівця / В. Раскалинос // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2011. – № 4. – С. 176–182.
5. Степанов С. Ю. Рефлексивная компетентность как базовая категория предпринимательской деятельности / С. Ю. Степанов, О. А. Полищук // Рефлексия, образование и интеллектуальные инновации. – Новосибирск : НГУ, 1995. – С. 266–271.
6. Метаева В. А. Рефлексия как метакомпетентность / В. А. Метаева // Педагогика. – 2006. – № 3. – С. 57–61.
7. Бизяева А. А. Психология думающего учителя : педагогическая рефлексия / А. А. Бизяева. – Псков : ПГПИ, 2004. – 216 с.
8. Маркова А. К. Психология профессионализма / А. К. Маркова. – Москва : Международный гуманитарный фонд «Знание», 1996. – 308 с.
9. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионала / А. А. Деркач. – Москва : Издательство Московского психолого-социального института ; Воронеж НПО «МОДЭК», 2004. – 752 с.
10. Ковшов Е. М. Социальная рефлексия : Структура, формы и функции : дисс. ... д-ра филос. наук / Е. М. Ковшов. – Саратов, 1999. – 271 с.
11. Малихін О. В. Ієрархія компетентностей сучасного педагога / О. В. Малихін // 1025-річчя історії освіти в Україні : традиції, сучасність та перспективи : зб. матер. міжнарод. наук. конф. / за заг. ред. В. О. Огнев'юка. – Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2014. – С. 65–75.
12. Малихін О. В. Формування рефлексивної компетентності студентів в освітньому процесі вищої школи / О. В. Малихін, О. І. Герасимова // Компетентнісно зорієнтована освіта : якісні виміри : монографія. – Київ : Ун-т ім. Б. Грінченка, 2015. – С. 128–150.
13. Малихін О. В. Дидактичні механізми формування рефлексивної компетентності студентів / О. В. Малихін // Проблеми освіти : збірник наукових праць. – Вип. 84. – Житомир-Київ, 2015. – С. 206–211.

References

1. Malykhin, O. V. (2009). *Organization of independent educational activity of students of higher pedagogical educational institutions: theoretical and methodological aspects*. Kryvyi Rih : Publishing house (in Ukr.)
2. Khutorskoi, A. V. (2003). Key competences as a component of personality oriented educational paradigm. *Narodnoe obrazovanie (Public education)*, 2, 58–64 (in Ukr.)
3. Ivanov, D. A. (2006). Competent approach in education. Problems, concepts, tools. *Zarubizhna literatura v shkoli (Foreign literature at school)*, 23, 16–28 (in Ukr.)
4. Raskalinos, V. (2011). Reflective competence as part of the professional characteristics of the future specialist. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchyelia (The problem of modern teacher preparation)*, 4, 176–182 (in Ukr.)
5. Stepanov, S. Yu. (1995). *Reflective competence as a basic category of entrepreneurial activity*. Novosibirsk: NSU (in Russ.)
6. Metaeva, V. A. (2006). Reflection as a meta-competence. *Pedagogika (Pedagogy)*, 3, 57–61 (in Russ.)
7. Byziaeva, A. A. (2004). *The psychology of a thinking teacher: pedagogical reflection*. Pskov: PSPI (in Russ.)
8. Markova, A. K. (1996). *The psychology of professionalism*. Moscow: «Znanie» International Humanitarian Fund (in Russ.)
9. Derkach, A. A. (2004). *Acmeological foundations of professional development*. Moscow (in Russ.)
10. Kovshov, E. M. (1999). *Social reflection: structure, form and functions*. Saratov (in Russ.)
11. Malykhin, O. V. (2014). *The hierarchy of the modern teacher competencies*. Kyiv: B. Grinchenko Kyiv University (in Ukr.)
12. Malykhin, O. V., & Herasymova, O. I. (2015). *Formation of reflective competence of students in educational process of high school*. Kyiv: B. Grinchenko Kyiv Univeristy (in Ukr.)
13. Malykhin, O. V. (2015). Didactic mechanisms of formation of reflective competence of students. *Problemy osvity: zbirnyk naukovykh prats (The problems of education: scientific research journal)*, 84, 206–211 (in Ukr.)

Abstract. *Opalyuk T. L. Backgrounding the expediency of educational studies dealing with the problem of future teachers' social reflection competence formation*

Introduction. *The author deals with the problem of training highly skilled future teachers in the system of higher pedagogical education, as well as with the consonant problems related to ensuring their ability to manifest themselves as socially mature persons who can fulfill their responsibilities not only as a teacher of a certain subject, but also reveal controversies in reflection of social processes that occur in the country and the world.*

Objective. *Through integrated holistic experience of theoretical analysis and studying current problems occurring in higher teacher training school on the way of active upgrading priority development vectors within the sphere of a competency-oriented renewal paradigm of higher education in Ukraine implementation as a whole, prove feasibility of the studies of the problem concerning the formation of future teachers' social reflection on theoretical methodological levels.*

Methods. *Theoretical and contrastive analysis; theoretical generalization; forecasting on the level of hypothesis.*

Results. *Expediency for studies in the field of the future teachers' social reflection formation on theoretical and methodological levels has been proved, namely by taking into account the following provisions: the reflective competence is a metacompetence; reflective competence is available due to the subject experience of reflexive activity; defining reflective competence of the individual seems possible through the detection ability of the subject to realize reflexive actions.*

Originality. *The reflective competence is a metacompetence; reflective competence is available due to the subject experience of reflexive activity; defining reflective competence of the individual seems possible through the detection ability of the subject to realize reflexive actions.*

Conclusion. *Through integrated holistic experience of theoretical analysis and studying current problems occurring in higher teacher training school on the way of active upgrading priority development vectors within the sphere of a competency-oriented renewal paradigm of higher education in Ukraine implementation as a whole, Expediency for studies in the field of the future teachers' social reflection formation on theoretical and methodological levels has been proved.*

Perspective direction of subsequent scientific and educational research dealing with the problem is viewed in the field of structuring future teachers' social reflection competence and modeling the process of its formation.

Key words: *competence; professional competence; educational process; reflection; social reflection; contraversion processes; higher pedagogical education; future teacher.*

*Одержано редакцією 04.11.2016
Прийнято до публікації 18.11.2016*

УДК 372.04

ПІДЛИПНЯК Ірина Юріївна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
дошкільної освіти Уманського державного
педагогічного університету імені Павла Тичини

ІНДИВІДУАЛЬНО-ДИФЕРЕНЦІЙОВАНИЙ ПІДХІД ЯК ЗАСІБ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ДОШКІЛЬНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

Анотація. *Розглянуто сутність термінів «індивідуалізація», «диференціація». Розкрито проблему виникнення й дослідження категорії «індивідуально-диференційований підхід», схарактеризовано індивідуально-диференційований підхід у поглядах учених сучасності. Виділено основні позиції, що визначають сутність індивідуально-диференційованого підходу як засобу підвищення якості навчально-виховного процесу дошкільного навчального закладу. Запропоновано засоби підвищення ефективності формування навчальних знань і всебічного розвитку дітей.*